

Ovidiu Maxim OARGĂ, *Colecția numismatică Alexandru Borza: monedele antice și bizantine*, Bibliotheca Musei Apulensis, XXXVIII, Alba Iulia: Editura Muzeului Național al Unirii Alba Iulia; Cluj-Napoca: Editura Mega, 2021, 604 p. il. ISBN 978-606-95337-3-4 / 978-606-020-397-1

Cartea are la bază teza de doctorat cu titlul *Istoria prin monedă. Colecția numismatică „Alexandru Borza”*, susținută de autor în anul 2019 la Universitatea „Babeș-Bolyai” din Cluj-Napoca, conducătorul de doctorat fiind dr. Cristian Găzdac, care a redactat prefața acestei lucrări.

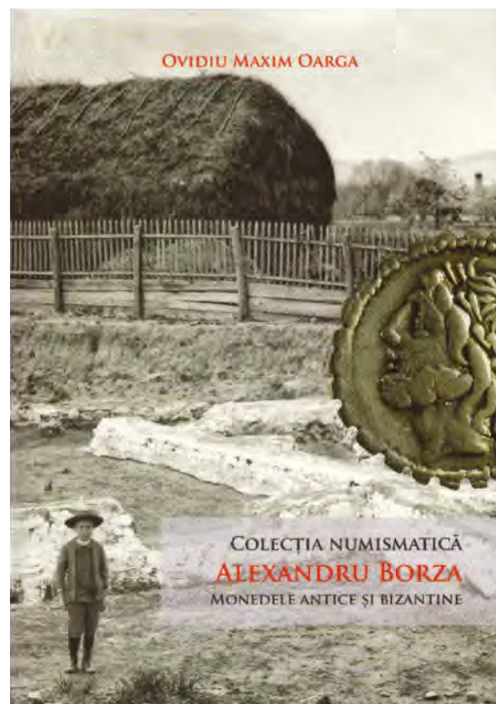
Pentru întocmirea lucrării autorul a depus un volum foarte mare de lucru, fiind studiate un număr mare de monede din colecția Muzeului Național al Unirii Alba Iulia.

Monede din colecția numismatică a profesorului Alexandru Borza au fost introduse în literatura de specialitate pentru prima dată în anul 1972, prilej cu care au fost publicate piesele romane republicane¹. În 1977 au fost publicate monedele de aur romane² și bizantine³. Mai târziu, în anul 2003, a apărut un studiu dedicat monedelor dacice din colecția muzeului din Alba Iulia, prilej cu care au fost analizate și piesele din colecția Borza⁴. În anul 2013 au fost incluse în circuitul științific toate monedele bizantine⁵, care ulterior au fost republicate, într-un studiu dedicat compoziției metalografice a acestora⁶.

Relativ recent, în anul 2019, autorul acestei cărți a publicat câteva monede romane imperiale despre care consideră că ar putea reprezenta un fragment de tezaur monetar⁷. Pe lângă cele menționate mai sus, din care o parte au fost publicate de Ovidiu Oargă înainte de susținerea publică a tezei de doctorat, toate celelalte au fost studiate minuțios de către autorul cărții.

Este de lăudat efortul depus pentru studierea tuturor pieselor antice (grecești, dacice, romane republicane și imperiale) și bizantine. Cercetarea asiduă a colecției numismatice a profesorului Borza s-a concretizat prin susținerea publică a tezei de doctorat în anul 2019⁸, publicarea cărții în anul 2021 și realizarea unei interesante expoziții la vernisajul căreia a fost lansată și cartea, în decembrie 2021⁹. Prezentarea tuturor monedelor antice și bizantine este un demers foarte util, care ar trebui urmat în viitor și pentru cele medievale și moderne (peste 500 bucăți), între care se regăsesc unele piese foarte importante.

Lucrarea însumează 604 pagini, fiind studiate 1032 de monede grecești, dacice, romane republicane, romane imperiale și bizantine, majoritatea fiind inedite.

¹ Popa *et alii* 1972, p. 79–106.

² Pavel 1977, p. 663–665, nr. 2–6.

³ Pavel 1977, p. 665–667, nr. 9–13.

⁴ Suciu 2003, p. 140–143.

⁵ Oargă 2013, p. 103–111.

⁶ Anghel *et alii* 2015, p. 177–193.

⁷ Oargă 2019a, p. 81–99.

⁸ Oargă 2019b.

⁹ <https://mnuai.ro/expozitia-istoria-prin-moneda-colectia-numismatica-alexandru-borza/> (accesat la 13.05.2022).

După *Introducere* (p. 9–10) este prezentat capitolul I, dedicat biografiei colecționarului, *Alexandru Borza-aspecte biografice oglindite în diferite surse documentare și bibliografice* (p. 11–27). Autorul face o analiză exhaustivă a întregii sale vieți. În capitolul II, *Formarea colecției numismatice* (p. 28–40), autorul prezintă pasiunea copilului Borza pentru arheologie și numismatică și implicarea acestuia, ca voluntar, în investigațiile arheologice realizate de Adalbert Cserni la Alba Iulia. Sunt prezentate detaliat câteva informații privind formarea colecției. Tot de aici aflăm faptul că unele piese au fost găsite prin Alba Iulia, iar altele au fost achiziționate (din țară și din străinătate). Aveau monede din toate epocile și din multe zone geografice, însă cele mai importante pentru colecționar erau cele romane. Deși Alexandru Borza era cunoscut pentru acribia cu care lucra, se pare că nu a pus un mare accent pe notarea informațiilor referitoare la locul de descoperire al monedelor, lucru în general obișnuit în rândul colecționarilor, pe care îi interesează în mod special valoarea „de piață” a pieselor, însă acest aspect scade mult din „valoarea” numismatică și istorică a colecției.

În capitolele III–VI, *Monedele grecești* (p. 41–66), *Monedele dacice* (p. 67–75), *Monedele romane republicane* (p. 76–133) și *Monedele romane imperiale* (p. 134–479), sunt prezentate scurte considerații cu privire la categoriile de monede antice aflate în colecția cercetată. Așa cum era de așteptat, cel mai consistent dintre acestea este capitolul dedicat monedelor romane imperiale, care sunt și cele mai multe din colecție. Autorul a reușit să identifice și un posibil fragment de tezaur monetar, publicat relativ recent¹⁰, compus din 23 de piese, care crește valoarea acestui capitol. Interesant este faptul că în anul 1972 au fost publicate 111 monede romane republicane, iar în prezent, autorul prezintă 112 bucăți. Fiecare capitol începe cu o scurtă prezentare generală, fiind urmat de câte o anexă, care constituie catalogul monedelor, pentru fiecare epocă.

În capitolul VII, *Monedele bizantine* (p. 480–546), autorul realizează o incursiune în studiul monedelor bizantine. Un mare avantaj îl constituie analizele metalografice de tip XRF realizate pe o serie de monede bizantine (48 bucăți) din colecția MNUAI, din care o parte proveneau din colecția Borza, publicate în anul 2015 împreună cu un colectiv format din specialiști de la Muzeul Național al Unirii Alba Iulia și Institutul de Cercetări pentru Instrumentație Analitică Cluj-Napoca¹¹. Discuțiile au fost reluate într-un mod fericit și în teza de doctorat. Analizele metalografice reprezintă o etapă foarte importantă și „de viitor” în studiul monedelor din toate epocile. În funcție de compoziția acestora, se poate stabili locul de proveniență al metalului dacă monedele nu au fost realizate din metal retopit. Iar dacă au fost realizate din metal retopit, tot este o informație importantă. La fel ca la capitolele anterioare, după o prezentare generală urmează catalogul monedelor, sub forma unei anexe.

Textul lucrării se încheie cu capitolul VIII, *Concluzii* (p. 546–549), care sunt binevenite pentru a încheia o lucrare muncită, care însumează 604 pagini în format A4. Autorul cărții realizează și o evaluare a monedelor prezentate și îl informează pe cititor asupra faptului că acestea ar valora aproximativ 35000 euro (în anul 2021).

Urmează un rezumat în limba engleză (p. 550–552), în care informațiile sunt sintetizate. Lista bibliografică (p. 553–557) cuprinde cataloage, cărți, articole și cataloage de licitații on-line, care arată încă odată efortul științific depus pe parcursul realizării tezei de doctorat. În final sunt prezentate 48 de planșe (p. 561–604) în care sunt ilustrate monedele analizate.

Parcurgând lucrarea, oricine poate constata faptul că autorul ei a depus un efort colosal pentru realizarea sa. Trebuie menționat că ies în evidență o mulțime de informații inedite despre colecție, în general și despre unele piese, în special. Publicarea cărții la editura clujeană MEGA, în condiții grafice deosebite, constituie un avantaj. În final dorim să felicităm autorul pentru munca depusă și Muzeul Național al Unirii Alba Iulia pentru faptul că a finanțat apariția cărții.

¹⁰ Oargă 2019a, p. 81–99.

¹¹ Anghel *et alii* 2015, p. 177–193.

Abrevieri bibliografice

- Anghel *et alii* 2015 Dan Anghel, Ovidiu Oargă, Monica Ursu, Claudiu Tănăselia, Mircea Chintoanu, Maria Șenilă, *Studiu privind compoziția metalografică a unor monede bizantine din colecția Muzeului Național al Unirii Alba Iulia*, în *TS*, 7, 2015, p. 177–193.
- Oargă 2013 Ovidiu Oargă, *Monedele bizantine din Evul Mediu timpuriu păstrate în colecțiile Muzeului Național al Unirii Alba Iulia*, în Călin Cosma, Doboș Alpár, Gabriel T. Rustoiu, Aurel Rustoiu, Ovidiu Oargă (coord.), *Războinici în Transilvania din epoca avară. Catalogul expoziției*, Cluj-Napoca, Editura Mega, 2013, p. 103–111.
- Oargă 2019a Ovidiu-Maxim Oargă, *Some data about a possible fragment of a roman hoard in the „Alexandru Borza” Numismatic Collection*, în *JAHA*, 6.1, 2019, p. 81–99.
- Oargă 2019b Ovidiu-Maxim Oargă, *Istoria prin monedă. Colecția numismatică „Alexandru Borza” – Rezumatul tezei de doctorat*, Universitatea „Babeș-Bolyai” din Cluj-Napoca, 2019.
- Pavel 1977 Viorica Pavel, *Monede de aur romane imperiale și bizantine în colecțiile muzeului din Alba Iulia*, în *Apulum*, XV, 1977, p. 663–670.
- Popa *et alii* 1972 Alexandru Popa, Viorica Sângeorzan, Angela Mureșan, *Monedele republicane din colecția Al. Borza*, în *Apulum*, X, 1972, p. 79–106.
- Suciu 2003 Viorica Suciu, *Monedele dacice din colecția Muzeului Național al Unirii Alba Iulia*, în *Apulum*, XL, 2003, p. 139–154.

Florin CIULAVU*

* Muzeul Județean Olt; e-mail: florinciulavu@gmail.com.